

**Marija Milavec Kapun, Monika Kavalir,
Klavdija Kustec, Nace Pušnik**

OSTATI ALI ODITI – DOŽIVLJANJA MEDNARODNIH ŠTUDENTOV V ČASU EPIDEMIJE BOLEZNI COVID-19

IZVLEČEK

Slovenija je prepoznala mobilnost študentov kot enega ključnih strateških ciljev visokošolskega razvoja. To odpira možnosti za napredek, vendar prinaša tudi izzive, ki so se v zaostreni obliki pokazali med epidemijo covid-19. V tem obdobju so se mednarodni študenti tudi v Sloveniji soočili z odločitvijo, ali naj ostanejo ali se vrnejo domov. Z analizo vsebine odgovorov na odprto vprašanje smo ugotavljali njihove razloge za odločitev o (ne)odhodu. Študenti so ostali predvsem iz osebnih in zdravstvenih razlogov, zaradi epidemije, spremljajočih ukrepov in pedagoškega procesa. Med razlogi za odhod so prevladovali psihosocialni dejavniki, epidemija in z njo povezani ukrepi, osebni razlogi in dostopnost zdravstvenih storitev. Mednarodni študenti bi v času epidemije zaradi psihosocialne stiske potrebovali usmerjene ukrepe ter usklajene in dostopne informacije.

KLJUČNE BESEDE: Erasmus+, koronavirus, stiska, mednarodne izmenjave, visoko šolstvo

Should I Stay or Should I Go? – Experiences of International Students During the Covid-19 Epidemic

ABSTRACT

Slovenia has recognized student mobility as a key strategic goal of higher education development. This opens up opportunities for progress but also creates challenges that were highlighted during the Covid-19 epidemic. During this crisis, international students in Slovenia were faced with the decision whether to stay or return home.

The reasons why they chose to remain/depart were determined by analysing the content of the answers to the open-ended question. Students mainly stayed for personal and health reasons, because of the epidemic, the accompanying measures and the pedagogical process. The reasons for leaving mainly featured psychosocial factors, the epidemic and related measures, personal reasons and access to healthcare. Due to psychosocial distress, international students experienced a great need during the epidemic for targeted support measures and especially for coordinated and accessible information.

KEYWORDS: Erasmus+, coronavirus, distress, study abroad, higher education

Uvod¹

Fenomena internacionalizacije in globalizacije se vedno bolj zaznavata tudi v sodobnih študijskih programih ter prispevata k povečevanju raznovrstnosti, fleksibilnosti in dostopnosti študijskega okolja. Del tega procesa je tudi mednarodna mobilnost študentov, tako tistih, ki se vpišejo na univerzo v drugi državi in tam opravijo celotni študij, kot študentov, ki se odločijo za opravljanje semestra ali študijskega leta na izmenjavi v tujini. Mednarodna mobilnost študentov odpira posamezniku in celotni družbi nove možnosti za napredek in razvoj. Vpliv na odločitev posameznika za odhod na študij v drugo državo imajo različni dejavniki, kot so omejene visokošolske zmogljivosti v matični državi, dostopnost in enakopravnost, osebni in poklicni cilji ter potrebe po gradnji socialnega kapitala (IIE 2017).

Kratkoročen pozitiven vpliv internacionalizacije na gostujočo državo je prispevek k lokalnemu gospodarstvu s plačevanjem življenjskih stroškov in šolnin. Magistrski in doktorski študenti s svojim raziskovalnim delom, pozneje pa tudi kot raziskovalci ali visokousposobljeni strokovnjaki prispevajo k razvoju družbe. Dolgoročno se bodo verjetno vključili v trg dela, prispevali k ustvarjanju znanja, inovacijam in gospodarski uspešnosti (OECD 2017).

V Evropi je najpomembnejša spodbuda kratkoročne mobilnosti program Evropske unije (EU) Erasmus+. Trenutno programsko obdobje 2014–2020 se zaključuje. V letnem poročilu navajajo, da se je v študijskem letu 2017/18 v EU v program mobilnosti Erasmus+ vključilo več kot 325.000 študentov (EC 2019). V 30 letih je bilo vključeno 10 milijonov posameznikov. Cilj EU (2011) je bil doseči 20-odstotno mobilnost med študenti do leta 2020.

---

1. Raziskava je nastala v okviru projekta IKTERUS - Izboljšanje komunikacije s tujimi študenti v Zdravstvenem domu za študente Univerze v Ljubljani, ki sta ga sofinancirali Republika Slovenija (RS) in EU iz Evropskega socialnega sklada.

Pomembnost spodbujanja mobilnosti je Slovenija opredelila v Strategiji internacionalizacije slovenskega visokega šolstva 2016–2020 (CMEPIUS in MIZŠ 2016), v kateri je visoko šolstvo opredelila kot enega izmed petih ključnih strateških ciljev razvoja slovenskega visokošolskega prostora ter tudi kot element kakovosti in prepoznavnosti slovenskega visokega šolstva. Strategija navaja, da Slovenija kljub povečevanju mobilnosti na tem področju še vedno zaostaja za drugimi članicami EU. Število študentov na izmenjavi v Sloveniji narašča na vseh stopnjah izobraževanja, tradicionalno jih je največ iz Španije, sledita Nemčija in Češka (Kronegger 2017).

V Sloveniji se v absolutnem merilu največ mednarodnih študentov² vključuje v študijske programe Univerze v Ljubljani (UL). V študijskem letu 2019/20 je bilo na UL v študij vključenih 3094 študentov iz 99 držav, največ (72,85 %) iz držav bivše Jugoslavije, predvsem iz Severne Makedonije (n = 700) (UL 2020).

Razvoj mednarodne mobilnosti študentov je moč opredeliti s tremi generacijami (Shkoler in Rabenu 2020): prva generacija je odhod študenta v tujo državo za namen študija, prakse oziroma v okviru programa za izmenjavo; druga generacija mobilnosti je opredeljena s premikom programov ali institucij prek državnih meja z namenom izobraževanja; tretja generacija pa so izobraževalna središča, s katerimi države privabljajo mednarodne študente, raziskovalce, programe in izvajalce z namenom zagotavljanja izobraževanja, produkcije znanja in inovacij.

Študij v tujini postaja za študente vedno bolj privlačen in tudi dosegljiv. S študijem zunaj matične države se podpira tako osebni kot strokovni napredek študentov, ki tako pridobijo jezikovne in kulturne kompetence ter oblikujejo sposobnost širšega pogleda in razumevanja sveta. Postajajo bolj senzibilni in empatični. Odhod v tujino pozitivno vpliva tudi na njihovo zaposljivost (Roy in dr. 2019).

Motivi in razlogi za odhod na študij v tujino so zelo raznoliki. Rabenu in Shkoler (2020) navajata iniciatorje, ki so povezani z osebnimi cilji (človeški,

---

2. V članku uporabljamo besedno zvezo »mednarodni študent« (študent, ki je zapustil matično in odšel v drugo državo zaradi študija), saj je po opredelitvi Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) besedna zveza »tuj študent« manj primerna za opis študenta, ki nima državljanstva države, v kateri študira (OECD 2017). Glede na razcvet in spremembe tudi v luči epidemije je smiselna redefinicija poimenovanja »mednarodni študent«, kot jo predlagata Shkoler in Rabenu (2020: 19): »/... / je posameznik, katerega primarni cilj je pridobitev (neke oblike) visokošolskega izobraževanja v državi, v kateri nima stalnega statusa bivanja in nima lokalnega državljanstva, ne glede na metodo izobraževanja.«

psihološki in finančni kapital), privlačnike (gostujoča država, institucija in mesto) ter moderatorje (formalne zahteve, socialni viri, finance, demografski status, dostopnost do transporta, jezik, priporočila). Z odhodom v tujino študenti krepijo znanje, spretnosti in izkušnje hitrega odzivanja na težave, prilagajanje na nove situacije ter odprtost za novosti in spremembe. Te sposobnosti postajajo vedno bolj zaželeni med delodajalci, ki delujejo v globalnem svetu.

Mobilnost prinaša tudi nekatere probleme in izzive, ki so se v izostreni obliki pokazali v času epidemije bolezni covid-19. Mednarodni študenti se soočajo s problematiko nastanitev (pomanjkanje ustreznih bivalnih prostorov in visoka najemnina), visokih življenjskih stroškov in šolnin, pomanjkanja študentskih kreditov in študentskega dela ter s pomanjkanjem informacij in sistemov podpore (socialna opora, podpora izobraževalne in drugih institucij) (Calder in dr. 2016). Mobilnost za študenta pomeni premik iz cone udobja in hkrati stres, ki se okrepi zaradi kulturnega šoka in prilagajanja novemu okolju, kar lahko vpliva na njegovo duševno zdravje (Minutillo in dr. 2020). Z zagotavljanjem kakovostne podpore študentom se zagotavlja več pozitivnih učinkov mobilnosti na študenta in gostujočo državo ter zmanjša negativne učinke na študenta in druge. Študija se tako tematsko umešča v kontekst raziskovanja potreb mednarodnih študentov in podpornih struktur v procesu internacionalizacije visokega šolstva (Bedenlier in dr. 2017; Mihut in dr. 2017; Neubauer in dr. 2019).

1.1 Mednarodni študenti v času epidemije bolezni covid-19

Konec leta 2019 je zaznamoval izbruh nove bolezni v mestu Wuhan na Kitajskem, ki jo povzroča koronavirus, poimenovan SARS-CoV-2, bolezen pa se imenuje covid-19 (Zhu in dr. 2020). V nekaj tednih je zaradi hitrega širjenja okužb bolezen postala globalna grožnja in 11. marca 2020 je bila razglašena pandemija (WHO 2020a). Z namenom zajeziťe širjenja koronavirusa med mlajšo in odraslo populacijo, da bi se s tem zaščitile ranljive skupine prebivalstva, so se zaprle tudi izobraževalne institucije. Do 25. marca 2020 jih je v celoti zaprlo 150 držav, kar je vplivalo na 80 % svetovne študentske populacije (UNESCO 2020).

Na podlagi 7. člena Zakona o nalezljivih boleznih je zaradi naraščanja števila okužb z novim koronavirusom tudi Vlada RS (2020) 12. marca 2020 izdala Odredbo o razglasitvi epidemije bolezni SARS-CoV-2 (covid-19) na območju države. S tem ukrepom se je na podlagi sklepa Vlade RS (2020) pri nas začelo zapiranje izobraževalnih institucij. Rektor Univerze v Ljubljani (UL) je tako 12. 3. 2020 sprejel sklep o prekinitvi izvajanja vseh oblik neposrednega pedagoškega dela in omejitvi osebnih stikov pri vseh aktivnostih na vseh članicah (Papič 2020). S tem sklepom je bila mednarodnim študentom na rednem študiju ali na izmenjavi zagotovljena tudi pomoč pri vračanju v matično državo po

predhodnem posvetu z matično izobraževalno institucijo. Tudi nekatere druge države, kot je Avstralija (Nguyen in Balakrishnan 2020), so mednarodne študente usmerjale k vrnitvi v matično državo. To pa je lahko pomenilo vnašanje novih okužb v državo (Ma in dr. 2020).

Z namenom zagotavljanja fizičnega distanciranja in nadaljevanja študijskega procesa so morale izobraževalne institucije čez noč preiti s klasičnega izobraževanja na spletno in virtualno izobraževanje (Daniel 2020). Posamezniki in institucije so pričakovali krajše obdobje dela na daljavo – največ nekaj tednov – vendar se je to obdobje podaljševalo. Slovenija je 14. 5. 2020 z Odlokom o preklicu epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (covid-19) (Vlada RS 2020) kot prva v EU preklicala epidemijo, saj je imela zelo dobro epidemiološko sliko. Spreščanje ukrepov je nato potekalo do konca meseca maja.

Nepredvidljivost situacije in hitro naraščanje števila okuženih z novim koronavirusom po vsem svetu sta ustvarila občutek negotovosti in zaskrbljenosti nad dogajanjem (Sahu 2020). To je v povezavi z ostrimi ukrepi za zajezitev širjenja okužbe vplivalo na psihično zdravje ljudi (WHO 2020b), kar je bilo potrjeno tudi specifično za študentsko populacijo (Aristovnik in dr. 2020). Nenadne spremembe študijskega procesa, izguba študentskega dela in nepričakovana selitev pomenijo dodatno breme. Epidemija med študenti povzroča psihološko stisko, ki jo je treba ustrezno nasloviti (Al-Rabiaah in dr. 2020). Zaradi epidemije so postali mednarodni študenti bolj zaskrbljeni zaradi zdravja, vizuma oziroma dovoljenja za bivanje, finančnih zadev, zdravstvenega zavarovanja, zaposlitve po zaključku študija, diskriminacije in varnosti v študentskem domu (Chirikov in Soria 2020).

V začetku marca 2020 so se mednarodni študenti, ki so bili v tistem času na izmenjavi ali študiju pri nas, zaradi epidemije soočili z odločitvijo, ali naj ostanejo v Sloveniji ali se vrnejo v matično državo. Glede na razpoložljivo literaturo nismo zaznali raziskav, ki bi obravnavale to tematiko. Z raziskavo smo želeli ugotoviti tudi razloge mednarodnih študentov za sprejeto odločitev.

2 Metoda

V okviru projekta Izboljšanje komunikacije s tujimi študenti v Zdravstvenem domu za študente Univerze v Ljubljani (IKTERUS), ki je bil uspešno prijavljen na program Študentski inovativni projekti za družbeno korist, je bil pripravljen vprašalnik za mednarodne študente v Sloveniji z naslovom »Zdravstveni vprašalnik za mednarodne študente«. Vprašalnik je bil oblikovan s ciljem, da se ugotovi doživljanja mednarodnih študentov v času epidemije, dostopnost informacij o koriščenju zdravstvenih storitev (v času epidemije in pred njo) ter kakovost komunikacije med njimi in zdravstvenim osebjem. Vprašalnik smo oblikovali študenti

in pedagoški mentorji, ki smo sodelovali pri projektu; obsegal je 75 vprašanj odprtega in zaprtega tipa. Vprašalnik je bil pripravljen v angleščini in slovenščini. Anketirancem smo dali možnost, da na vprašanja odprtega tipa odgovorijo tudi v bosanščini, črnogorščini, hrvaščini oziroma srbščini. Na odprta vprašanja jih je 387 odgovarjalo v angleščini, 167 v slovenščini, 25 v jezikih držav bivše Jugoslavije in nekaj v kombinacijah navedenih jezikov. Za namen priprave prispevka so poleg demografskih podatkov v analizo vključeni tudi odgovori na vprašanje o lokaciji v času izpolnjevanja vprašalnika in odgovori na odprto vprašanje o razlogih, zakaj so se vrnili v matično državo oziroma zakaj so ostali v Sloveniji.

Populacijo predstavljajo vsi mednarodni študenti, ki so v poletnem semestru 2019/20 študirali na UL oziroma na kateri izmed drugih slovenskih izobraževalnih institucij na terciarni ravni in so bili v študijske programe vključeni kot redni študenti ali so bili na študentski izmenjavi. Pred izvedbo raziskave smo pridobili pozitivno mnenje Komisije za etiko Filozofske fakultete UL (št. 191-2020). Povezava do vprašalnika je bila poslana na rektorat in v mednarodno pisarno UL ter na CMEPIUS s prošnjo, da jo posredujejo vsem mednarodnim študentom, tako vpisanim na redni študij kot tistim na izmenjavi. Izpolnjevanje vprašalnika je potekalo od 6. aprila do 28. junija 2020. Klikov na vprašalnik je bilo 1016. Z izpolnjevanjem je začelo 873 (86 %) anketirancev. V analizo so vključeni odgovori 860 (85 %) anketirancev, ki so vprašalnik ustrezno izpolnili. Anketiranci so bili seznanjeni s prostovoljnostjo in anonimnostjo sodelovanja. Demografski in drugi splošni podatki o mednarodnih študentih so razvidni iz tabel 1 in 2.

Tabela 1: Demografski podatki o anketirancih.

		n (%)
Spolna identiteta	moška	291 (34)
	ženska	551 (64)
	drugo	13 (2)
Način študija	redni	294 (34)
	izmenjava	213(25)
	brez odgovora	353 (41)
Stopnja študija	1. stopnja	331 (39)
	2.stopnja	147 (17)
	3. stopnja	28 (3)
	brez odgovora	354 (41)
Trenutna lokacija	v Sloveniji	550 (64)
	izven Slovenije	306 (36)

n = število anketirancev

Tabela 2: Podatki o študiju glede na prisotnost v Sloveniji in matično državo.

		Oblika študija			Stopnja študija			
		Redni študenti	Izmenjava	Skupaj	Dodipl. študij	Mag. študij	Doktor. študij	Skupaj
Prisotnost v Sloveniji	Da	168	154	322	201	103	17	321
	Ne	124	59	183	129	44	10	183
	Skupaj	292	213	505	330	147	27	504
Celina/država	Afrika	0	1	1	0	0	1	1
	Amerika	1	8	9	7	2	0	9
	Avstralija	1	0	1	0	1	0	1
	Azija	13	15	28	15	6	7	28
	Evropa brez držav bivše Jugoslavije	28	170	198	129	58	11	198
	Države bivše Jugoslavije	247	18	265	177	79	7	263
	Skupaj	292	213	505	329	147	26	503

V analizo smo vključili odgovore na vprašanje odprtega tipa, s katerim smo spraševali o razlogih za odločitev, da so ostali ali da so odšli iz Slovenije. K analizi smo pristopili induktivno, z deskriptivno strategijo kodiranja. Uporabili smo metodo analize vsebine z delnim kvantificiranjem kod (Mayring 2014; Vaismoradi in dr. 2013). Odgovore na vprašanje smo večkrat prebrali, sledilo je kodiranje besedila, ki je potekalo v slovenskem jeziku. Začetno kodiranje sta izvedla dva raziskovalca, ki sta neodvisno kodirala pet izbranih obsežnejših odgovorov in nato uskladila kode. Po koncu kodiranja je potekalo posvetovanje pri zaznanih dilemah glede določitve kod. Iz kod smo identificirali podkategorije in jih v nadaljevanju pripisali posamezni kategoriji. Pri kodiranju smo se osredotočili na izraženo vsebino, kar pomeni, da je bila narejena analiza napisanega, brez iskanja globljih povezav (Beck in Polit 2018). Izbrane ilustrativne izjave v slovenščini so navedene dobesedno, kot so bile podane, brez popravkov ali sprememb (z izjemo končnih ločil), medtem ko so izjave v drugih jezikih prevedene (z uporabo moškega slovničnega spola kot nezaznamovane oblike) in v izvorni jezikovni podobi predstavljene v oklepaju, da bi tako ustrezno predstavili glas anketirancev in pestrost njihovih odgovorov.

3 Rezultati

V času epidemije so v Sloveniji ostali študenti iz oddaljenih držav (iz držav Azije, Južne Amerike in Avstralije), razen študentov iz Severne Amerike, ki so se vračali na intenzivni poziv države. Iz bolj oddaljenih držav se je domov vrnil en študent iz Jordanije in nekaj manj kot polovica študentov iz Turčije. Iz evropskega prostora so se domov vrnilo vsi študenti Avstrije, Irske, Romunije in Združenega kraljestva ter več kot polovica študentov iz Belgije, Češke, Finske in Portugalske. Iz držav bivše Jugoslavije so odšli vsi študenti iz Črne gore, ostalo pa je skoraj 80 % študentov iz Severne Makedonije in polovica študentov iz Srbije (Tabela 3).

Tabela 3: Matična država študentov in trenutna lokacija.

	ostali (n)	odšli (n)
Afrika	0	1
Amerika	5	4
Azija in Avstralija	23	5
Evropa brez držav bivše Jugoslavije	141	64
Države bivše Jugoslavije	156	115
Bosna in Hercegovina	33	35
Črna gora	4	10
Hrvaška	12	21
Kosovo	0	4
Severna Makedonija	83	21
Srbija	24	24

n = število anketirancev

Med analizo vsebine smo ločeno kodirali odgovore tistih, ki so ostali v Sloveniji, in odgovore tistih, ki so odšli. Iz odgovorov tistih, ki so ostali, smo iz kod identificirali 27 podkategorij, ki so združene v pet kategorij. Pri odgovorih tistih, ki so odšli, pa smo iz kod identificirali 35 podkategorij, ki so se izoblikovale v šest kategorij. Za lažje razumevanje vsebin posameznih podkategorij in za podporo zanesljivosti raziskave smo dodali dobesedne zapise.

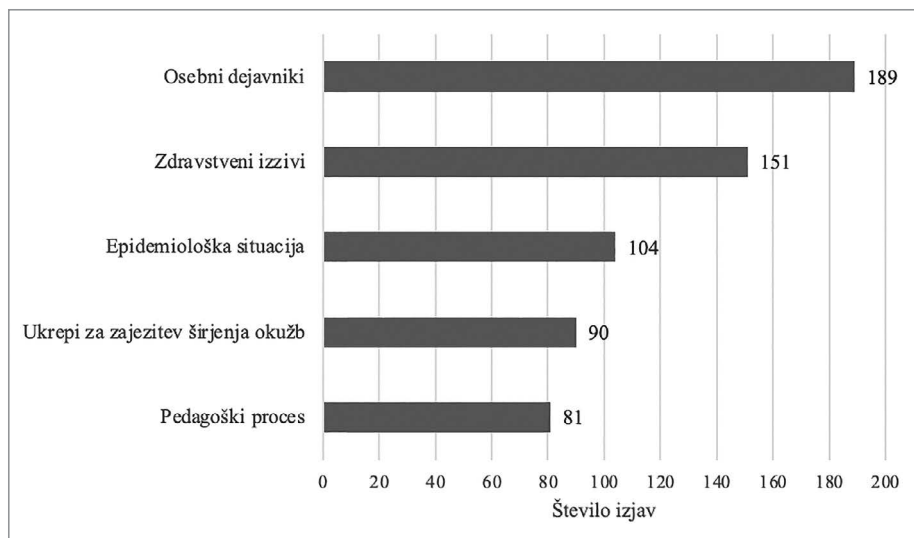
3.1 Razlogi študentov, da so ostali v Sloveniji

V Sloveniji je ostalo 550 (64 %) mednarodnih študentov, ki so sodelovali v raziskavi. Iz njihovih odgovorov glede razlogov, zakaj so ostali, so se izoblikovale kategorije: osebni dejavniki, zdravstveni izzivi, epidemiološka situacija, ukrepi za zajezitev širjenja okužb in pedagoški proces. V analizo so bili vključeni odgovori

294 študentov, ki so podali smiselne odgovore glede razlogov, zakaj so ostali v Sloveniji v času epidemije. Slika 1 prikazuje število izjav po kategorijah.

Slika 1: Kategorije razlogov za bivanje v Sloveniji v času epidemije.

Mednarodni študenti so kot razlog, da so ostali v Sloveniji, najpogosteje navajali osebne dejavnike, najredkeje pa so bili razlogi vezani na pedagoški proces. V tabeli 4 so prikazane kategorije in pripadajoče podkategorije razlogov s številom izjav.

V kategoriji osebnih dejavnikov so študenti ostali pri nas zaradi različnih psiholoških dejavnikov. Največji vpliv na odločitev je imel občutek varnosti oziroma zagotavljanje varnosti v Sloveniji: »Tu se počutim varno, zato sem se odločil ostati« (*»I feel safe here so I decided to stay«*) in »bolje je ostati, kjer trenutno si« (*»it is better to stay in current place«*). Več kot petina (21,13 %) je spontano navedla, da se pri nas počuti dobro in varno, npr.: »Odločil sem se, da ostanem, ker cenim svoje življenje tu« (*»I chose to stay because I appreciate my life here«*); z odločitvijo so bili zadovoljni. Pri nekaterih je na odločitev vplivala zaznava odsotnosti rasizma (*»Slovenci niso rasisti«* – *»Slovenian are not that racist«*) in občutek normalnosti (*»občutek normalnosti«* – *»feeling of normality«*). Nekateri študente so k odločitvi usmerili družina oziroma drugi pomembni ljudje (prijatelji, ambasada, fakulteta): »Moja družina je vplivala.«

Tabela 4: Kategorije s podkategorijami razlogov študentov, zakaj so ostali v Sloveniji.

Kategorija	Podkategorija (število izjav)
Osebni dejavniki	Psihološki dejavniki (80)
	Načrtovanje prihodnosti (43)
	Podporna omrežja v Sloveniji (29)
	Finančni izzivi (20)
	Bivalni pogoji (16)
Zdravstveni izzivi	Tveganja za okužbo na poti (74)
	Ogrožanje drugih (50)
	Rizična skupina (12)
	Informiranost o zdravstvenem sistemu (7)
	Dostopnost do zdravstvenih storitev (3)
	Urejeno zdravstveno zavarovanje (2)
	Zdravstveno stanje (2)
Epidemiološka situacija	Boljša epidemiološka situacija v Sloveniji (73)
	Pričakovanje hitrega izboljšanja epidemiološke situacije (16)
	Negotovost glede poteka epidemije (7)
	Podobna epidemiološka situacija v matični državi (5)
	Okužba ga ³ ne skrbi (3)
Ukrepi za zajezitev širjenja okužb	Izvajanje ukrepov (37)
	Dobro obvladovanje situacije v Sloveniji (21)
	Karantena ob prihodu domov (14)
	Upoštevanje ukrepov (9)
	Karantena/samoizolacija v Sloveniji (6)
	Strožji ukrepi v matični državi (3)
Pedagoški proces	Želja po nadaljevanju izmenjave/študija (61)
	Boljši pogoji za študij (12)
	Online izobraževanje (6)
	Boljši pogoji nadaljevanje študija po epidemiji(2)

Načrti študentov glede prihodnosti so vplivali na to, da so se v kritičnem trenutku odločili ostati v Sloveniji zaradi zaposlitve in kariere. Nekaj študentov (11) je navedlo, da nameravajo po zaključku študija ostati pri nas »Preselil sem se v Slovenijo, da bi tu študiral in živel, zato ni smiselno, da grem sedaj v svojo

3. V članku je ponekod uporabljen moški spol v generičnem smislu.

državo« - »I moved to study and live in Slovenia, so there is no point to go to my country now«), pri nekaterih pa odhod ne bi veliko spremenil, zato niso videli smisla, da bi se vrnil domov (»Odločil sem se, da bom ostal, ker nisem videl razloga, da bi šel nazaj«). Kar 14 študentov je izrazilo skrb, da se, če bi odšli domov, ne bi mogli vrniti nazaj v Slovenijo (pravočasno za izpite oziroma nadaljevanje študija): »Ostal sem v Sloveniji, ker drugače ne bi bil prepričan, da se lahko vrnem« (»I stayed in Slovenia, because otherwise i would not be sure if i could return back here«). Nekateri pa so ravnokar prispeli v Slovenijo in zato niso šli nazaj domov ali pa se lahko, zaradi bližine doma, vrnejo kadarkoli. Le dva študenta sta navedla, da načrtujeta odhod domov.

Študenti so navajali podporna omrežja: družino, ki živi v Sloveniji (»V Sloveniji sem ostala, ker je del moje družine tudi v Sloveniji«), partnerja (»Imam to srečo, da imam fanta in njegovo družino iz Slovenije« (»I'm lucky enough to have a boyfriend and his family from Slovenia«) oziroma podporo v socialni mreži v času epidemije (prijatelji, sostanovalci): »prijateljstvo me je prepričalo, da sem ostal v Sloveniji« (»friendship made me stay in Slovenia«); »Tu imam sostanovalce, zato nisem nikoli sam« (»I have other housemates so I am never alone here«).

Študenti so navajali boljše bivalne pogoje v Sloveniji (»Tu imam boljše bivališče kot doma, Ljubljana mi je všeč« - »I have better accommodation here than at home, I like Ljubljana«) oziroma po vrnitvi doma ne bi imeli ustreznih bivalnih pogojev (»Odločil sem se ostati, ker nisem želel bivati v naključnem hotelu z naključnimi ljudmi v domači državi« - »I decided to stay because i didnt want to stay in a random hotel in my country with random people«) ali ne bi imeli kam iti (»Mojo sobo doma uporablja druga oseba« - »My room back home is used by another person«). Nekateri so imeli sklenjeno najemno pogodbo za stanovanje za določeno obdobje: »Prav tako imam sklenjeno najemno pogodbo do konca junija in je nisem mogel odpovedati« (»I also have a rent contract active until end of June, which i couldn't cancel«).

V okviru osebnih dejavnikov za odločitev so se mednarodni študenti soočali tudi s finančnimi izzivi. To je vključevalo ohranitev štipendije (»Odločil sem se ostati, ker sem si res želel to znanstveno štipendijo« - »I decided to stay because I really wanted this scientific scholarship«), zaposlitev, ki jo imajo v Sloveniji (»trenutno delam preko studentskega servisa in zato nisem sel nazaj doma«), ali visoke stroške prevoza domov (»Ostal sem, ker je bil moj let domov drag« - »I stayed because my flight home was expensive«).

Mednarodni študenti so se soočali z različnimi zdravstvenimi izzivi, ki so vplivali na njihovo odločitev, da ostanejo v Sloveniji. Kar nekaj študentov se je zavedalo tveganja za okužbo na poti domov, kar jih je odvrnilo od potovanja: »Bilo me je strah, da bi se med vračanjem domov okužil« (»I was scared that

during the return I could get infected). V povezavi s tem se nekateri niso odločili za vrnitev, ker niso želeli ogroziti drugih na poti ali doma in da ne bi širili virusa: »Nisem hotel okužiti svoje družine« (*»I didn't want to infect my family«*); »da bi hipotetično širil [okužbo]« (*»hypothetically to spread it«*). Dva študenta sta navedla, da ne pripadata rizični skupini, več pa jih je navajalo, da so sami (en študent) ali domači del rizične skupine in zato niso odšli, saj ne želijo ogroziti drugih: »ostala sem ke ker v Makedoniji imam starse katere spadajo v občutljive skupine (asthma).« Nekaj jih je navedlo, da jih je poznavanje zdravstvenega sistema prepričalo, da ostanejo: »Zdravstveni sistem v Sloveniji je odličen, je eden od razlogov, da sem se odločil ostati tu« (*»The healthcare system in Slovenia is great, it is one of the reasons I decided to stay here«*).

Urejeno zdravstveno zavarovanje je redko vplivalo na odločitev, prav tako zdravstveno stanje študentov samih (*»[imam] kronično bolezen in redno terapijo ki je jemljam«*) ali njihovih partnerjev in tudi dostopnost zdravstvenih storitev (*»Znam, da lahko dobim nujno medicinsko pomoč v Sloveniji«*).

Več študentov (več kot 25 %), predvsem iz držav, v katerih je bilo veliko okužb (Bosna in Hercegovina, Francija, Italija, Španija), pa je navajalo, da je epidemiološka situacija v Sloveniji veliko boljša: »Tu je stanje precej boljše kot v Franciji« (*»Situation is way better here than in France«*). Študenti iz držav s podobno epidemiološko situacijo so utemeljevali nesmiselnost odhoda, ker je bila epidemiološka situacija podobna (npr. Nemčija, Slovaška): »Razmere v moji državi so precej podobne« (*»The situation in my country is really similar«*). Študenti so bili negotovi glede poteka epidemije in posledičnega spreminjanja ukrepov: »Ostal sem v Sloveniji, ker nisem vedel, kako se bo situacija spremenila.« Pričakovali so, da se bo epidemija hitro končala: »Upam tudi, da bo tega kmalu konec« (*»I also hope that soon it will be over«*). Nekateri niso bili zaskrbljeni zaradi okužbe, ker so zdravi in se ne počutijo ogrožene: »Kot mlada in zdrava oseba nisem bil preveč zaskrbljen glede virusa« (*»As a young and healthy person I wasn't too concerned about the virus«*).

Na njihove odločitve je vplivalo tudi izvajanje ukrepov za zajezitev širjenja okužb, kot so ukinitve javnega prometa (*»Moj avtobus je bil odpovedan«* - *»My bus has been canceled«*, *»Ni letov domov«* - *»There is no flight home«*), zaprtje meja (*»Meje so bile zaprte«* - *»Granice su bili zatvoreni«*) oziroma če je bila pot domov zaradi tega otežena ali nemogoča ter so zato ostali. Študenti so ocenili, da je slovenska država pravočasno sprejela ustrezne (preventivne) ukrepe in dobro obvladovala situacijo: »Menim, da slovenska vlada opravlja svoje delo bolje kot tiste v drugih evropskih državah« (*»I think the government of slovenia is doing a better job than those in other European countries«*). Ker so ostali v Sloveniji, so se s tem izognili 14- ali večdnevni karanteni doma (*»Če bi*

se vrnil domov, bi me vlada namestila v posebne prostore za karanteno« – *»If I would be repatriated home, the government will put me to the special facilities for quarantine«*), ki se izvaja v neustreznih prostorih (*»v Srbiji so organizirani taborji za ljudje, ki pridejo iz tujine, kjer so zaprti 28 dni, vsi v skupnem prostoru, brez pogojev za normalno življenje«*). Pri nas so jih zadržali tudi strožji ukrepi v matični državi (*»ostal sem, ker v Španiji ne moreš niti na sprehod v naravo«* – *»i stayed bc in Spain you cannot even do go for a walk in the nature«*) ali ker so bili pri nas v karanteni oziroma samoizolaciji: *»Ostal sem v Sloveniji zaradi samoizolacije.«* Z upoštevanjem ukrepov, sprejetih v Sloveniji, so se počutili bolj varne (*»sprejeti so vsi ukrepi in ljudje jih spoštujejo«* – *»sve mjere su preduzete i ljudi ih poštuju«*), hkrati pa so jih tudi sami upoštevali.

Študenti so izražali željo po nadaljevanju študija oziroma izmenjave (*»Želim nadaljevati z izkušnjo tujine, čeprav je situacija zdaj povsem drugačna«* – *»I want to continue my foreign experience even though it is a very different Situation now«*) in da zaključijo študij (*»Moral sem zaključiti magisterij«* – *»I needed to finish my Master's degree«*). Nekateri so menili, da imajo v Sloveniji boljše pogoje za študij: *»tu imam vse, kar je potrebno za produktiven študij«* (*»here I have all that is necessary for a productive study«*). Čeprav so imeli organiziran študij na daljavo in stike z mentorji, so ostali tu, da so lahko nemoteno nadaljevali s študijem in da bi uspešno pristopili k izpitom v poletnem semestru: *»udeležiti se moram spletnega izobraževanja«* (*»i have online classes to do«*). Tako so upali, da bodo lahko bolj nemoteno nadaljevali s študijem po preklicu epidemije.

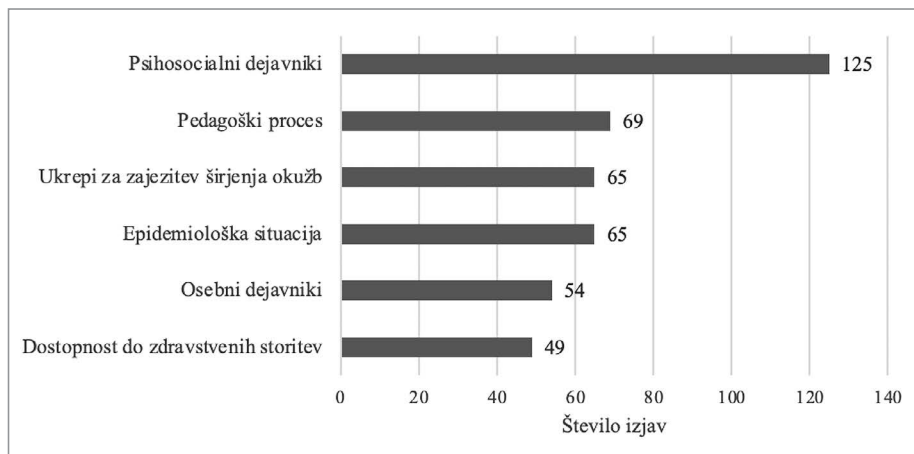
3.2 Razlogi za odhod domov

Med 306 študenti (36 % vseh anketirancev), ki so navedli, da so v času epidemije zapustili Slovenijo, je bilo kar 267 (87,25 %) študentov iz držav bivše Jugoslavije, vendar pa ta podatek lahko odseva slabši odziv študentov na izmenjavi, ki so zapustili Slovenijo, pri reševanju anketnega vprašalnika.⁴ Pri večini (n = 258; 84,31 %) je bil razlog epidemija, 13 študentov se je vrnilo domov, ker so zaključili izmenjavo, medtem ko jih je 35 navedlo druge razloge za odhod, vendar so se njihovi odgovori navezovali na epidemiološko situacijo ali različne

4. Po internih (neobjavljenih) podatkih UL se je do konca marca 2020 46 % redno vpisanih mednarodnih študentov odločilo za vrnitev v domačo državo (med temi jih je 92 % naprej študiralo na daljavo, 8 % pa se jih v študij na daljavo ni vključilo). Med izmenjalnimi študenti jih je do takrat Slovenijo zapustilo 53 %, medtem ko jih je 47 % še ostalo v Sloveniji (stanje se je pozneje še spreminjalo). Sklepamo lahko, da so bili študenti na izmenjavi, ki so se vrnil v matično državo, manj zainteresirani za sodelovanje v anketi, medtem ko so redno vpisani mednarodni študenti imeli višjo motivacijo za sodelovanje, saj so pričakovali, da se bodo po koncu epidemije k nam vrnil.

študijske in domače obveznost (slika 2). V analizo so vključeni odgovori 196 študentov, ki so navedli razloge za odhod.

Slika 2: Kategorije razlogov za vrnitev domov časa epidemije

Mednarodni študenti so v zvezi z odločitvijo za odhod iz Slovenije najpogosteje navajali psihosocialne dejavnike, najredkeje pa so bili razlogi vezani na dostopnost do zdravstvenih storitev. V tabeli 5 so prikazane kategorije in pripadajoče podkategorije razlogov s številom izjav.

Izmed psihosocialnih dejavnikov je 30 % študentov, ki so odšli, navedlo, da želijo biti z družino (*»Želel sem biti z družino«* – *»I wanted to be with my family«*), mnogi so navajali občutek varnosti v domači državi (*»ker se boljše in bolj varno počutim v svoji državi«*). Izražali so strah zaradi različnih situacij, kot je ujetost v Sloveniji (*»Bilo me je strah, da bi bil zaprt v študentskem domu«* – *»I was scared to be closed in the student dorm«*), kako bodo z njimi ravnali, če zbolijo, in strah pred samo okužbo. Zaskrbljeni so bili njihovi starši in pa študenti zaradi zdravja staršev: *»skrbi me za zdravje mojih staršev«* (*»worry about the health of my parents«*). Glede psihičnega zdravja so omenjali osamljenost, anksiozno in depresivno razpoloženje (*»po 14 dneh sem se počutila anksiozno in depresivno«*) ter celo suicidalnost (*»Postal sem samomorilen«* – *»I became suicidal«*). Zaznati je bilo pomanjkanje virov socialne opore (*»v primeru bolezni ne bi imela nobenega da me odpelje zdravniku ali na nek način poskrbi zame v tem času«*) in brezdolje, ker ni bilo študentskega dela, študijskih obveznosti in drugih aktivnosti: *»pomanjkanje študentskega dela«* (*»the lack of student jobs«*); *»Nič nisem mogel početi«* (*»I could not do anything«*).

Tabela 4: Kategorije s podkategorijami razlogov študentov, zakaj so se vrnili domov.

Kategorija	Podkategorija (število izjav)
Psihosocialni dejavniki	Biti z družino (57)
	Občutek varnosti (18)
	Strah in zaskrbljenost (16)
	Psihično zdravje (13)
	Pomanjkanje virov socialne opore (9)
	Brezdelje (9)
	Sprejem odločitve (2)
Pedagoški proces	Načrt vrnitve (28)
	Prekinitev prakse (12)
	Prekinitev pedagoškega procesa (9)
	Študij na daljavo (9)
	Izmenjava (6)
	Študij ob delu (4)
	Nezmožnost učenja (1)
Ukrepi za zaježitev širjenja okužb	Izvajanje ukrepov (37)
	Ujet med obiskom (13)
	Poziv k vrnitvi (10)
	Boljši ukrepi v domači državi (3)
Epidemiološka situacija	Epidemija (32)
	Negotovost glede poteka epidemije (20)
	Slabšanje epidemiološke situacije (12)
	Boljša epidemiološka situacija (1)
Osební dejavniki	Ostali sami (19)
	Bivalni pogoji (17)
	Finančni izzivi (10)
	Priporočilo staršev (3)
	Obveznosti doma (3)
	Razpoložljivost prevoza (2)
	Drugi razlogi (2)
Dostopnost do zdravstvenih storitev	Obseg storitev (20)
	Kakovost storitev (7)
	Štroški zdravljenja (7)
	Dostopnost do storitev (7)
	Pomanjkanje informacij o obsegu kritija storitev (6)
	Pripravljenost zdravstva v Sloveniji na epidemijo (2)

Nekateri so izrazili mnenja glede sprejemanja odločitve, oklevanja ali kako so naredili neko logično odločitev ali odločitev v akutni situaciji: »Šlo je bolj za paniko glede celotne situacije« (*»It was more about panic regarding the whole situation«*).

Nekateri so odšli zaradi spremenjenega poteka pedagoškega procesa. Čeprav so odšli, načrtujejo povratek v Slovenijo, ko se situacija umiri, oziroma se bodo vrnil in začeli študijsko izmenjavo kasneje: »vrnil se bom, ko bo tega konec« (*»i will be back when this is over«*) »vrnil se bom samo junija na izpite in potem naslednje študijsko leto« (*»I will just come to exams in June and that is it until the next academic year«*). Med razlogi so bili zaprta vrata izobraževalnih institucij (*»Zapustila sem Slovenijo, ker mi je fakulteta zaprta«*), prekinjena praktična usposabljanja v delovnih organizacijah (*»nisem mogel ostati na klinični praksi«* – *»It was not possible for me to stay on clinical placement«*) in možnost sledenja študijskemu procesu na daljavo. Kot razlog je bil naveden tudi odhod na študentsko izmenjavo: »se pravi tuji redni študent v Sloveniji na Erasmus v drugo deželo.« Nekateri študenti pa so odšli domov, ker študirajo ob delu in le občasno pridejo v Slovenijo: »V Slovenijo sem prišla v času študija občasno, ko je bilo potrebno zaradi predavanj na doktorskem študiju« (*»U Sloveniju sam na studij dolazila povremeno, po potrebi kada su predavanja na doktorskom studiju«*). Izpostavljena je bila tudi težava glede učenja: »nisem se mogla učiti.«

Ukrepi za zaježitev širjenja okužb in informacije o njihovem zaostrovanju (ukinitve javnega prometa, zapiranje meja) ter izvajanje ukrepov (zaprtje trgovin, restavracij) so študente spodbudili k odhodu: »nove informacije o strožjem nadzoru na meji z Avstrijo« (*»new information of stronger border controls in Austria«*); »S študentskimi boni nisem mogel več jesti.« Nekateri študenti so bili na potovanju oziroma obisku doma ali drugje in so bili med obiskom ujeti ter se zaradi ukrepov niso več mogli vrniti v Slovenijo: »Bil sem na obisku in se znašel v karanteni« (*»Was visiting and got caught up in quarantine«*).

Različne institucije in osebe (npr. predsednik, ambasador, tutor, univerza) so študente pozivale, naj se vrnejo domov, npr.: »Center za nadzor bolezni v ZDA je v izjavi poudaril, da naj razmislimo o odhodu domov« (*»the Center for Disease Control in the US came out with a statement telling us to consider coming home«*). Nekateri študenti so zaznali, da so ukrepi v Sloveniji strožji kot v domači državi, zato so odšli domov: »ker če ne smemo zapustiti hiše, bi se mi zmešalo v Sloveniji« (*»because when we aren't allowed to leave the house I would go crazy IN Slovenia«*).

K odločitvi za odhod domov je nekatere študente spodbudila epidemiološka situacija: »Slovenijo sem zapustil zaradi koronavirusne situacije« (*»I left Slovenia because of the coronavirus situation«*). Izražali so tudi negotovost glede poteka

epidemije (»Nisem vedela, kako resna bo situacija z virusom covid-19«) in ker se je situacija hitro poslabševala (»Slovenijo sem zapustil, ko so se razmere s koronavirusom začele slabšati« – *»I left Slovenia when the Coronavirus situation started to get worse«*). En študent je v trenutku odločitve zaznal boljšo situacijo v domači državi in se je zato odločil za odhod.

Med osebnimi dejavniki za odhod je bila najpogosteje izražena situacija, da so ostali v študentskem domovanju sami (»moji sostanovalci so odšli in se niso vrnili« – *»my flatmates left without return«*) in so se potem tudi sami odločili za odhod. Za življenje v Sloveniji, ki je za nekatere zelo draga, niso imeli dovolj finančnih sredstev (»ne bi imela dovolj finančnih sredstev da ostanem dlje od eneg meseca«), k finančni stiski je dodatno prispevala nerazpoložljivost dela preko študentskega servisa. Med drugim so se vrnili domov, ker so imeli razpoložljiv prevoz: »ker sem dobil ponudbo za prevoz s prijateljem, ki mu je ostal prost sedež« (»because I got the offer to drive with a friend who had a left-over spot«). Vračali so se tudi na priporočilo staršev (»Tudi starši so mi rekli, naj se vrnem domov« – *»My parents also told me to come back home«*), nekateri so navedli delo doma oziroma obveznosti v času epidemije (»prostovoljno pomagam kot reševalka pri rdečem križu«) in druge osebne razloge (»Družinske razmere« – *»Family situation«*).

Dostopnost zdravstvenih storitev je v času epidemije ključna. Študenti so navajali, da se zavedajo, da imajo glede na vrsto zavarovanja le omejen obseg storitev: »Imam pravico na brezplačno oziroma bolj poceni zdravljenje samo pri nujnih zadevah.« Glede kakovosti zdravstvenega sistema si niso bili čisto enotni – eden je navedel, da je boljši v domači državi (Rusija), drugi (npr. iz Bosne in Hercegovine, Nemčije, Severne Makedonije, Srbije) pa so navedli, da ima Slovenija dober zdravstveni sistem: »Slišal sem, da ima Slovenija zelo dober zdravstveni sistem« (»i heard that Slovenia has a very good healthcare system«).

Skrbeli so jih stroški zdravljenja, tudi v primeru okužbe s koronavirusom (»dvoim da bi v primeru okužbe s korona virusom, bi strošek bil pokrit s zdravstvenega zavarovanja«), imajo boljši dostop do zdravstva v domači državi zaradi zavarovanja (»Menim, da je v primeru okužbe boljše zame da sem v svoji državi, ker bi zdravljenje potekalo lažje in hitrejš«). Izpostavili so, da imajo premalo informacij, katere storitve krije zavarovalnica: »do zdej nikoli od nikogar nisem dobila informacijo kaj sploh moje trenutno zavarovanje obsega v normalnih razmerah.« Podali so tudi mnenje glede (ne)pripravljenosti zdravstva na epidemijo: »Imel sem občutek, da se je zdel zdravstveni sistem v Sloveniji pripravljen na krizo, zato ta ni bila težava« (»I have the feeling that the health care system in Slovenia seemed to be prepared for the crisis so this was not an issue«). Večinoma so podali pozitivna mnenja glede odzivanja države in zdravstva na situacijo.

4 Diskusija in zaključek

Mednarodni študenti so se med pomladnim valom epidemije v Sloveniji na splošno počutili dobro. Navajali so, da imajo dobre pogoje za študij in bivanje. Ocenili so, da so slovenska vlada in zdravstveni sistem ter druge strokovne institucije dobro obvladovali epidemiološko situacijo. Imeli so občutek varnosti.

Slovenija je imela v prvem valu epidemije bolezni covid-19 boljšo epidemiološko sliko v primerjavi z drugimi državami, kot so npr. Italija, Nemčija, Španija (WHO 2020c), zato so se mnogi študenti odločili ostati. Študenti iz republik bivše Jugoslavije, kjer se je epidemiološko poslabšanje pokazalo z zakasnitvijo, so se v določenem delu odločili za odhod, kar so pospešile informacije glede uveljavljanja ukrepov za zajezitev širjenja okužb (zapiranje meja, ukinitve javnega prometa itd.). Bližina matične države jim je tudi nudila občutek, da se lahko domov vrnejo kadarkoli. Čeprav je velik del mednarodnih študentov ostal v Sloveniji, so navajali jezikovne izzive in posledično preslabo obveščenost. Pomanjkljivo dostopnost informacij v njim razumljivem jeziku so nadomeščali deloma matične in slovenske izobraževalne institucije ter ljudje iz njihove socialne mreže v Sloveniji ali doma. Študenti in drugi tuji v Sloveniji bi zato potrebovali več jezikovno prilagojenih informacij in podpore pri bivanju v času epidemije. Uradne dnevne aktualne novice v zvezi z epidemijo bi lahko v medijih poleg znakovnega jezika opremili tudi z angleškimi podnapisi. Ugotovili smo, da nekateri mednarodni študenti bolje razumejo slovensko kot angleško. Ob soočanju z drugim valom epidemije v zimskem semestru študijskega leta 2020/21 se moramo zavedati, da je pomembno informacije npr. o možnostih vračanja v matično državo ali o nadaljevanju študija podajati v obeh jezikih. Študentom, ki jih vabimo k bivanju in/ali k študiju v Slovenijo, smo dolžni zagotoviti ustrezne in aktualne informacije tudi v času epidemije.

Iz odgovorov študentov smo zaznali, da informacije in pozivi odgovornih niso bili zaznani kot konsistentni, saj so nekatere države in institucije svoje državljane pozivale k vrnitvi, hkrati pa je bil odhod nemogoč ali bi predstavljal celo nevarnost za okužbo med potovanjem in s tem potencialno možnost ogrožanja lastnega zdravja in zdravja drugih v domačem okolju. Epidemiološka situacija je bila v državi vrnitve pogosto slabša kot v Sloveniji ali pa se je hitro slabšala. Ob soočanju z drugim valom epidemije in drugih podobnih situacijah je treba proučiti posledice vračanja ljudi v domovino, posebno če jim ostajanje v državi bivanja ne predstavlja grožnje za zdravje ali življenje ali jih potovanje celo dodatno izpostavlja.

Negotovost, konfuznost in nepredvidljivost situacije ter slaba informiranost neugodno vplivajo na psihično zdravje študentov. Raziskave (Islam in dr. 2020; Wang in Zhao 2020) kažejo, da imajo izredne razmere na področju javnega

zdravja vrsto negativnih psiholoških vplivov na študente, ki se lahko izrazijo kot prisotnost strahu, tesnobe in zaskrbljenosti. Al-Rabiaah s sodelavci (2020) opozarja, da je epidemija povzročila psihološko stisko med študenti, ki bi jo bilo treba ustrezno nasloviti. S tem bomo prispevali tudi k akademskemu napredku študentov (Lancker in Parolin 2020).

Več psihičnih stisk je zaznati pri tistih anketirancih, ki so odšli iz Slovenije. Domnevamo, da je oziroma je bila prevalenca teh stisk še večja, saj slaba psihosocialna kondicija vpliva na proaktivnost posameznika, kot je npr. sodelovanje v anketi. Za reševanje psihosocialnih stisk mednarodnih študentov bi potrebovali usklajene odzive in večjo dostopnost različnih podpornih storitev. Mednarodnim študentom je v Ljubljani na voljo psihosocialna svetovalnica, ki je preko spleta delovala tudi v času epidemije (PF 2020). Informacije o njenem delovanju bi bilo treba med mednarodnimi študenti bolj razširiti in jo kadrovsko okrepiti. Med različnimi krizami, kot je aktualna epidemija, sta potrebni krepitev in večja sinergija sodelovanja med različnimi akterji na različnih nivojih podpore. To bi lahko zagotovili v obliki brezplačnih svetovalnic za mednarodne študente za lajšanje tesnobe (Zhai in Du 2020). Avtorja predlagata tudi svetovalno vlogo mednarodnih pisarn izobraževalnih institucij in njihovo aktivno povezovanje z zdravstvenimi institucijami za oblikovanje ustreznih zdravstvenih odzivov. Kohorta mednarodnih študentov je izrazito heterogena, in to ne samo z vidika jezika in kulture (Minutillo in dr. 2020), zato je toliko bolj ranljiva, posebno v izrednih razmerah. Oblike pomoči in nudenje opore je zato treba personalizirati.

Kar nekaj študentov navaja, da so stroški bivanja v Sloveniji zanje previsoki. Finančno breme je pogosto ovira za mobilnost (Gril in dr., 2018), ki se poveča v kriznih situacijah. Študenti so navajali, da so izgubili študentsko delo, ki jim je predstavljalo vir dohodka za preživetje, zato so morali poiskati način odhoda domov. Nguyen in Balakrishnan (2020) opozarjata, da so mednarodni študenti spregledani pri dodeljevanju različnih oblik pomoči, ki so je deležni domači študenti; nekateri so postali celo brezdomni. Med mednarodnimi študenti bi morali zaznati najbolj ranljive ter jim nuditi ustrezno pomoč in oporo v času krize (Firang 2020). Sklepamo, da so bili v Sloveniji večini mednarodnih študentov zagotovljeni ugodni bivalni pogoji in da so imeli ugodno psihosocialno oporo, kar je pozitivno vplivalo na počutje študentov. Nekateri pa so se počutili osamljene in ujete pri nas, in če so lahko, so odšli. Nekateri študenti še navajajo, da se niso znašli, ko so se restavracije in dostopne trgovine zaprle ter ustavil javni promet. Zaradi ukrepov in nerazvitih omrežij podpore tako niso imeli najosnovnejših pogojev za življenje.

Nekaj študentov navaja, da nameravajo po zaključku študija daljše obdobje ali stalno ostati v Sloveniji ter tu nadaljevati z življenjem in zaposlitvijo, kar je

skladno z Razvojnimi cilji UL 2018–2020 (UL 2018), ki spodbuja mednarodne študente, da se seznanijo s slovensko kulturo in jezikom ter po zaključku študija svojo kariero nadaljujejo pri nas. Ti študenti ne prihajajo samo iz območij bivše Jugoslavije, temveč tudi npr. iz Francije in Kanade. Z namenom zagotavljanja dolgoročnih vplivov mobilnosti na slovensko državo bi bilo treba predvsem študentom, ki so vključeni v raziskovalne dejavnosti, zagotoviti, da ostanejo v Sloveniji. Podpora tej mobilnosti pride do izraza v kriznih situacijah, saj se lahko izkažemo kot perspektivna država, v kateri si bodo želeli preživeti vsaj del svojega ustvarjalnega življenja.

Aktualna zdravstvena kriza je tudi slovensko izobraževanje preselila na svetovni splet. V mednarodni raziskavi (Aristovnik in dr. 2020) so ugotovili, da so študenti v Sloveniji zelo visoko ocenili kakovost poučevanja med epidemijo. Bogatejši za nova spoznanja, ki smo jih pridobili skozi izzive, s katerimi smo se soočali pri izobraževanju v času spomladanskega vala epidemije, lahko smiselno obrnemo v poglobitev znanj in oblikovanje novih pristopov tudi v izobraževanju (Aydemir in Ulusu 2020). To je lahko tudi nova priložnost in spodbuda k oblikovanju novih oblik vključevanja mednarodnih študentov v študijske procese v slovenskem prostoru v času drugega vala epidemije in tudi po njej v obliki druge in tretje generacije mobilnosti. Iz prvega vala epidemije izhaja spoznanje, da mednarodni študenti in tudi druge ranljive populacije študentov potrebujejo konsistentno podporo, usmeritve ter dostop do zdravstvenih in drugih podpornih sistemov, na kar opozarjajo tudi druge študije (Minutillo in dr. 2020). Iz pridobljenih izkušenj lahko v nadaljevanju zaostrene epidemiološke situacije oblikujemo tako nove modele študija za študente (Lyons in dr. 2020), vključno z mednarodnimi, ki bodo skozi večjo dostopnost učiteljev in podpornih služb krepili njihov osebni in profesionalni razvoj, kot ustrežnejše družbene odzive na psihosocialne in druge stiske študentov.

V članku smo izpostavili ključne izzive, s katerimi so se mednarodni študenti v Sloveniji soočali v prvem valu epidemije bolezni covid-19. Kakor so sami navedli, se nekateri počutijo kot tuji, in ne kot naši študenti. Nekateri izpostavljeni problemi so aktualni ne glede na prisotnost epidemije in bi jih bilo treba aktivno naslavljanje in raziskovati. To je dolžnost do študentov in bi hkrati pomenilo dobro osnovo za nadgradnjo položaja Slovenije kot akademske in raziskovalno zanimive in privlačne za študente, raziskovalce in učitelje.

Zahvala

Zahvaljujemo se vsem mednarodnim študentom v Sloveniji, ki so izpolnili vprašalnik, in študentom, ki so sodelovali pri projektu.

SUMMARY

Introduction: Studying abroad is becoming more and more interesting and accessible to students, and Slovenia's strategy regarding internationalisation recognises the promotion of student mobility as one of the key strategic goals of higher education. International student mobility opens up new opportunities for progress and development for the individual and the society as a whole, but it also brings about challenges that have become more acute during the Covid-19 epidemic. Due to the epidemiological situation starting in March 2020, international students in Slovenia were faced with the decision to either stay in Slovenia or return to their home country.

Methods: The survey, which was launched in April 2020 within the IKTERUS project, addressed international students who were in Slovenia at the beginning of the spring term in 2019–2020, including both those on a student exchange and those who studied here as degree students. The questionnaire, which was created in Slovene and English, also explored the experiences of students during the epidemic. The link to the online questionnaire was distributed in April 2020 through the University of Ljubljana as well as through CMEPIUS, the national mobility agency. Altogether, 860 respondents completed the questionnaire at least partially. An analysis was performed of the content of the answers to the open-ended question on the reasons for the decision to stay ($n = 550$) or leave Slovenia ($n = 306$).

Results: The analysis included the responses of 294 students who gave meaningful answers regarding the reasons they stayed and identified 27 subcategories from the codes, grouped into five categories. The category of personal factors (psychological factors, plans for the future, support networks in Slovenia, financial challenges and living conditions) was the most common, but there were also health challenges (risk of infection during travel and endangering others, belonging to a risk group, health status, accessibility of and information about healthcare), the epidemiological situation itself (the situation in Slovenia, uncertainty and expectations of rapid improvement as well as absence of concern about infection), measures to curb the spread of infection (some students were discouraged by the implementation of measures or the expectation of measures upon return home or they had to quarantine or self-isolate in Slovenia) and the pedagogical process (desire to continue the exchange or study, better conditions for study, online education and a better starting point for the continuation of studies after the epidemic).

Of the 306 students who stated that they had left Slovenia during the epidemic, 267 were from the countries of former Yugoslavia (87.25 % of all returnees). An

explanation of the reasons for returning home was given by 196 students and these answers were included in the content analysis. Altogether 35 subcategories were identified from the codes which were sorted into six categories. Psychosocial factors (being with family, feeling of security, fear and anxiety, poor mental health, lack of resources for social support, idleness and momentary decision-making) and the pedagogical process (plans to return, interruption of lectures and traineeships, and transition to online learning, the end of student exchange or part time study and inability to study) were most often cited. Less common reasons included the measures introduced to contain the infection (information on tightening the measures, being prevented from returning when visiting home or urged back by institutions or authorities, fears the situation would deteriorate, occasionally better measures in the home country), epidemiological situation (presence of the epidemic, uncertainty regarding the course and deterioration of the situation in Slovenia and better epidemiological situation at home), personal factors (they were left alone, did not have adequate living conditions, faced financial challenges, were recommended to return by their parents, had obligations at home, had offer of transport etc.) and access to healthcare services (scope and quality of services, treatment costs and accessibility, lack of information on insurance and the readiness of the Slovenian healthcare system for the epidemic).

Discussion and conclusion: Slovenia had a favourable epidemiological situation in the first wave. International students generally felt comfortable in Slovenia and found it a good environment for life and study. They estimated that the Slovenian government, the healthcare system and other professional institutions managed the epidemic well and they had a sense of security. The respondents emphasised poor availability of information in English, which in the event of similar situations could be improved for instance by providing English subtitles for daily public briefings. The epidemic caused considerable psychological distress among students, which is perceptible especially in those who left. These difficulties could be addressed through coordinated activities of different actors, such as free counselling, and the collaboration of educational and health institutions. Students also need to be provided with the necessary financial assistance.

The new conditions we find ourselves in can be an incentive for the formation of new approaches to teaching and also to student mobility, fostering personal and professional development of international students.

Literatura

- Al-Rabiaah, Abdulkarim, in drugi (2020): Middle East Respiratory Syndrome-Corona Virus (MERS-CoV) Associated Stress among Medical Students at a University Teaching Hospital in Saudi Arabia. *Journal of Infection and Public Health*, 13 (5): 687–691. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1016/j.jiph.2020.01.005> (5. 9. 2020).
- Aristovnik, Aleksander, in drugi (2020): Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective. Preprints: 1–35. Dostopno prek: <https://doi.org/10.20944/preprints202008.0246.v2> (5. 10. 2020).
- Aydemir, Duygu, in Ulusu, Nuriye N. (2020): Commentary: Challenges for PhD Students during COVID-19 Pandemic: Turning Crisis into an Opportunity. *Biochemistry and Molecular Biology Education*, 48 (5): 428–429. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1002/bmb.21351> (10. 9. 2020).
- Beck, Cheryl Tatano, in Polit, Denise F. (2018): *Essentials of Nursing Research: Appraising Evidence for Nursing Practice* (9th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Bedenlier, Svenja, in drugi (2018): Two Decades of Research Into the Internationalization of Higher Education: Major Themes in the Journal of Studies in International Education (1997-2016). *Journal of Studies in International Education*, 22 (2): 108–135. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1177/1028315317710093> (12. 12. 2020).
- Calder, Moira J., in drugi (2016): International Students Attending Canadian Universities: Their Experiences with Housing, Finances, and Other Issues. *Canadian Journal of Higher Education*, 46 (2): 92–110.
- Center za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja – CMEPIUS in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport – MIZŠ (2016): *Strategija internacionalizacije slovenskega visokega šolstva 2016–2020*. Ljubljana: CMEPIUS, in MIZŠ. Dostopno prek: https://www.cmepius.si/wp-content/uploads/2014/02/Strategija-internationalizacije-slovenskega-visokega-solstva-SLO-2016%E2%80%932020_WEB.pdf (1. 10. 2020).
- Chirikov, Igor, in Soria, Krista M. (2020): International Students' Experiences and Concerns During the Pandemic Academic Experiences of International Students Concerns of International Students. COVID-19 Survey Policy Briefs. SERU Consortium, University of California - Berkeley and University of Minnesota. Dostopno prek: <https://cshe.berkeley.edu/seru-covid-survey-reports> (12. 12. 2020).
- Daniel, Sir John (2020): Education and the COVID-19 Pandemic. *Prospect*, 20: 1–6. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3> (5. 10. 2020).
- Firang, David (2020): The impact of COVID-19 pandemic on international students in Canada. *International Social Work*, 63 (6): 820–824. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1177/0020872820940030> (10. 12. 2020).
- Institute of International Education – IIE (2017): *A World on the Move: Trends in Global Student Mobility*. New York: Center for Academic Mobility Research and Impact. Dostopno prek: <https://www.iie.org/Research-and-Insights/Publications/A-World-on-the-Move> (5. 10. 2020).

- Islam, Akhtarul, in drugi (2020): Depression and Anxiety among University Students during the COVID-19 Pandemic in Bangladesh: A Web-based Cross-sectional Survey. *PLoS ONE*, 15 (8): 1–12. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238162> (1. 10. 2020).
- Lancker, Wim Van, in Parolin, Zachary (2020): COVID-19, School Closures, and Child Poverty: A Social Crisis in the Making. *The Lancet Public Health*, 5 (5): e243–244. Dostopno prek: [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30084-0](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30084-0) (10. 10. 2020).
- Lyons, Kayley M., in drugi (2020): Sustainable Pharmacy Education in the Time of COVID-19. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 84 (6): 667–672. Dostopno prek: <https://doi.org/10.5688/ajpe8088> (1. 10. 2020).
- Ma, Tara, in drugi (2020): Travel health risk perceptions of Chinese international students in Australia – Implications for COVID-19. *Infection, Disease & Health*, 25 (3): 197–204. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1016/j.idh.2020.03.002> (12. 12. 2020).
- Mayring, Philipp (2014): *Qualitative Content Analysis: Theoretical Foundation, Basic Procedures and Software Solution*. Klagenfurt: Gesis.
- Mihut, Georgiana, in drugi (ur.) (2017): *Understanding Higher Education Internationalization: Insights from Key Global Publications*. Rotterdam/Boston/Taipei: Sense Publishers.
- Minutillo, Susannah, in drugi (2020): Mental Health Considerations for International Students. *Issues in Mental Health Nursing*, 41 (6): 494–499. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1080/01612840.2020.1716123> (10. 12. 2020).
- Neubauer, Deane E, in drugi (ur.) (2019): *Contesting Globalization and Internationalization of Higher Education: Discourse and Responses in the Asia Pacific Region*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Newman, Noah A, in Lattouf, Omar M. (2020): Response to COVID-19 Pandemic: Beyond Medical Education in Brazil. *Journal of Cardiac Surgery*, 35 (6): 1176. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1111/jocs.14648> (12. 10. 2020).
- Nguyen, Oanh (Olena) Thi Kim Nguyen, in Balakrishnan, Varsha Devi (2020): International students in Australia—during and after COVID-19. *Higher Education Research and Development*, 39 (7): 1372–1376. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1080/07294360.2020.1825346> (12. 12. 2020).
- Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD (2017): *Education at a Glance 2017: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1787/7565975d-he> (12. 12. 2020).
- Rabenu, Edna, in Shkoler, Or (2020): The Reasons for International Student Mobility. V O. Shkoler in dr. (ur.): *International Student Mobility and Access to Higher Education*: 61–125. Cham: Palgrave Macmillan. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-44139-5> (12. 12. 2020).
- Roy, Achinto, in drugi (2019): Outcomes of International Student Mobility Programs: A Systematic Review and Agenda for Future Research. *Studies in Higher Education*, 44 (9): 1630–1644. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1080/03075079.2018.1458222> (10. 12. 2020).

- Sahu, Pradeep (2020): Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff. *Cureus*, 12 (4): e7541. Dostopno prek: <https://doi.org/10.7759/cureus.7541> (5. 10. 2020).
- Shkoler, Or, in Rabenu, Edna (2020): Defining International Student Mobility and Higher Education. V O. Shkoler in dr. (ur.): *International Student Mobility and Access to Higher Education: 1–27*. Cham: Palgrave Macmillan. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-44139-5> (12. 12. 2020).
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO (2020): *Education: From Disruption to Recovery*. Dostopno prek: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> (1. 10. 2020).
- Vaismoradi, Mojtaba, in drugi (2013): Content Analysis and Thematic Analysis: Implications for Conducting a Qualitative Descriptive Study. *Nursing and Health Sciences*, 15 (3): 398–405. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1111/nhs.12048> (5. 10. 2020).
- Wang, Chongying, in Zhao, Hong (2020): The Impact of COVID-19 on Anxiety in Chinese University Students. *Frontiers in Psychology*, 11 (May): 1–8. Dostopno prek: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01168> (1. 10. 2020).
- Zhai, Yusen, in Du, Xue (2020): Mental Health Care for International Chinese Students Affected by the COVID-19 Outbreak. *The Lancet Psychiatry*, 7 (4): e22. Dostopno prek: [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30089-4](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30089-4) (2. 10. 2020).
- Zhu, Na, in drugi (2020): A Novel Coronavirus from Patients with Pneumonia in China, 2019. *New England Journal of Medicine*, 382 (8): 727–733. Dostopno prek: <https://doi.org/10.1056/NEJMoa2001017> (10. 9. 2020).

Viri

- European Commission – EC (2019): *Erasmus+ Annual Report 2018*. Luxembourg: European Union. Dostopno prek: <https://doi.org/10.2766/989852> (10. 10. 2020).
- European Union – EU (2011): *Council recommendation 'Youth on the move' – promoting the learning mobility of young people*. Luxembourg: EU. Dostopno prek: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011H0707\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011H0707(01)&from=EN) (10. 12. 2020).
- Gril, Alenka, in drugi (2018): *Evroštudent VI 2016-2018*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dostopno prek: https://www.pei.si/wp-content/uploads/2019/07/Evrostudent-VI_porocilo.pdf (10. 12. 2020).
- Kronegger, Luka (2017): *Izmenjave študentov in zaposlenih Univerze v Ljubljani od 2012/2013 do 2015/2016*. Interno poročilo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Dostopno prek: https://www.uni-lj.si/mma/interno_porocilo_o_mednarodni_mobilnosti_studentov_in_zaposlenih_na_univerzi_v_ljubljani/2019071515524996/ (10. 10. 2020).
- Papič, Igor (2020): *Sklepi kolegija dekanov*. Dostopno prek: https://www.uni-lj.si/mma/sklepi_kolegija_dekanov__12_3_2020/2020031811584002/ (1. 10. 2020).

- Pedagoška fakulteta – PF (2020): Psihosocialna svetovalnica. Dostopno prek: <https://www.pef.uni-lj.si/894.html> (5. 10. 2020).
- Statistični urad Republike Slovenije – SURS (2020): Študenti terciarnega izobraževanja po vrsti izobraževanja, spolu, načinu študija in mobilnosti, Slovenija, letno. Dostopno prek: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0955060S.px> (10. 12. 2020).
- Univerza v Ljubljani – UL (2018): Razvojni cilji UL 2018–2020. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Dostopno prek: http://www.uni-lj.si/mma/041_letno_porocilo_ul_2018+pdf/2019032114442863/ (1. 10. 2020).
- Univerza v Ljubljani (2020): Vpis študentov za 7 let (interno poročilo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Vlada Republike Slovenije – Vlada RS (2020): Odlok o preklicu epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) (2020): Uradni list Republike Slovenije, št. 68/20.
- Vlada RS (2020): Odredba o razglasitvi epidemije bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na območju Republike Slovenije (2020): Uradni list Republike Slovenije, št. 19/20.
- Vlada RS (2020): V Sloveniji bo razglašena epidemija, vrtci in šole se začasno zaprejo. Dostopno prek: <https://www.gov.si/novice/2020-03-12-v-sloveniji-bo-razglasena-epidemija-vrtci-in-sole-se-zacasno-zaprejo/> (2. 10. 2020).
- World Health Organization – WHO (2020a): Timeline: WHO’s COVID-19 Response. Dostopno prek: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/interactive-timeline> (10. 10. 2020).
- WHO(2020b): Mental Health & COVID-19. Dostopno prek: <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/covid-19> (2. 9. 2020).
- WHO (2020c): WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. Dostopno prek: <https://covid19.who.int/> (5. 10. 2020).

Podatki o avtorjih

dr. **Marija Milavec Kapun**

Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta

E-mail: marija.milavec@zf.uni-lj.si

dr. **Monika Kavalir**

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

E-mail: monika.kavalir@ff.uni-lj.si

dr. **Klavdija Kustec**

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo

E-mail: klavdija.kustec@fsd.uni-lj.si

dr. **Nace Pušnik**

Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta,

E-mail: nace.pusnik@ntf.uni-lj.si